

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MS
MT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Spolupráce škol s žáky, kteří žijí ve složitých životních podmínkách, v čase opatření přijatých v souvislosti s šířením Covid-19

Výběrové šetření v základních a mateřských školách ve spolupracujících lokalitách ASZ

Zpracoval výzkumný tým Agentury pro sociální začleňování
Červenec 2020

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

Agentura
pro sociální začleňování

Obsah:

Základní školy	3
Hodnocení situace, která vznikla na ZŠ kvůli opatřením přijatým v souvislosti s Covid-19 .	4
Pravidelný kontakt s žáky	5
Převažující způsob distančního kontaktu s žáky	7
Žáci, se kterými se školám nedaří být v pravidelném kontaktu	8
Důvody nepravidelného kontaktu s žáky	9
Udržování kontaktu s žáky, se kterými se školám nedaří být v pravidelném kontaktu	10
Spolupráce na zajištění dálkového vzdělávání	12
Rozdíly mezi žáky, které vznikly během distanční výuky	12
Snižování rozdílů mezi žáky a pomoc školám při návratu k běžné výuce	14
Zajištění stravování po otevření škol	15
Průběh zápisů do 1. ročníků	15
Zvládání aktuální situace ve školách z hlediska kapacit	15
Hodnocení žáků	16
Doplňující komentáře respondentů	16
Mateřské školy	18
Omezení provozu MŠ během krize Covid-19	18
Omezení provozu MŠ během letních prázdnin	19
Vliv uzavření MŠ na připravenost dětí na školní docházku	20
Negativní důsledky omezení spojených s krizí Covid-19	20
Doplňující komentáře respondentů	21

Seznam grafů:

Graf 1: Jak hodnotíte situaci, která vznikla na Vaší škole kvůli mimořádným opatřením?	4
Graf 2: Jak se Vám daří být v nastalé situaci s Vašimi žáky v pravidelném dist. kontaktu? - 1. stupeň	5
Graf 3: Jak se Vám daří být v nastalé situaci s Vašimi žáky v pravidelném dist. kontaktu? - 2. stupeň	6
Graf 4: Jaký je ve Vaší škole převažující způsob distančního kontaktu mezi učiteli a žáky? - 1. stupeň	7
Graf 5: Jaký je ve Vaší škole převažující způsob distančního kontaktu mezi učiteli a žáky? - 2. stupeň	7
Graf 6: Kdo jsou žáci, se kterými se Vám nedaří být v pravidelném kontaktu? - 1. stupeň	8
Graf 7: Kdo jsou žáci, se kterými se Vám nedaří být v pravidelném kontaktu? - 2. stupeň	9
Graf 8: Proč se podle Vás nedaří být s těmito žáky v pravidelném distančním kontaktu? - 1. stupeň	9
Graf 9: Proč se podle Vás nedaří být s těmito žáky v pravidelném distančním kontaktu? - 2. stupeň	10
Graf 10: Jakým způsobem se snažíte udržet kontakt i s těmito žáky?	10
Graf 11: Co byste potřebovali, abyste mohli být pravidelně v kontaktu s těmito žáky?	11
Graf 12: Spolupracujete na zajištění dálkového vzdělávání i s někým dalším?	12
Graf 13: Jak vnímáte rozdíly z hlediska jejich možného dopadu na vzdělávání v běžné výuce?	12
Graf 14: Co by podle Vás pomohlo snížit rozdíly mezi těmito žáky při opětovném spuštění prezenční výuky v září 2020?	14
Graf 15: Jak plánujete zajistit stravování žáků, kteří začnou do školy docházet?	15
Graf 16: Přihlíželi jste při hodnocení žáků k podkladům získaným při vzdělávání na dálku?	16
Graf 17: Byl v době mimořádných opatření omezen provoz MŠ?	18
Graf 18: Jaký bude provoz MŠ o prázdninách?	19

Základní školy¹

Na následující otázky odpovídali zástupci 75 základních škol v období od 21. května do 23. června 2020. Dotazníky byly sbírány prostřednictvím telefonického rozhovoru (26 škol) a online formuláře (49 škol).

Dotazované ZŠ podle krajů (N=75)

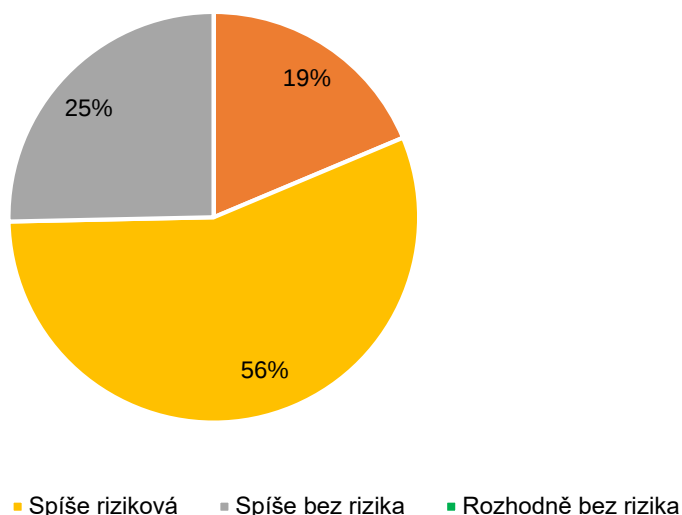
Kraj	Počet škol
Ústecký kraj	24
Moravskoslezský kraj	14
Liberecký kraj	12
Karlovarský kraj	9
Olomoucký kraj	6
Zlínský kraj	4
Kraj Vysočina	3
Středočeský kraj	2
Jihočeský kraj	1

Z celkových 75 základních škol jich 12 vzdělávalo pouze žáky prvního stupně; 63 dotazovaných škol tvořily školy organizované jak na prvním, tak na druhém stupni. Nejvíce škol odpovídalo z Ústeckého (N=24), Moravskoslezského (N=14) a Libereckého kraje (N=12).

¹ Mateřské školy následují na str. 15.

Hodnocení situace, která vznikla na ZŠ kvůli opatřením přijatým v souvislosti s Covid-19

Q1. Jak hodnotíte situaci, která vznikla na Vaší škole kvůli mimořádným opatřením přijatým v souvislosti s šířením koronaviru Covid-19? Máme na mysli možný dopad této situace na vzdělávání žáků. Situace je podle Vás:

Graf 1: Jak hodnotíte situaci, která vznikla na Vaší škole kvůli mimořádným opatřením?

Situaci, která vznikla na školách kvůli mimořádným opatřením přijatým v souvislosti s šířením Covid-19, a její možný dopad na vzdělávání žáků vnímala většina respondentů jako rizikovou (75 %) a z toho 19 % jí označilo jako rozhodně rizikovou. Žádný z respondentů tuto situaci a její dopad neoznačil jako rozhodně bez rizika.

Ti, kteří situaci označovali jako rizikovou, nejčastěji v komentářích k odpovědi mluvili o tom (viz citace níže), že **dochází ke zvyšování rozdílů mezi žáky**. Někteří z těchto respondentů poukazovali i na **absenci režimu u žáků** v důsledku přechodu na dálkové vzdělávání, který podle nich potřebují žáci ze sociálně znevýhodněného prostředí, kterým se rodiče v oblasti vzdělávání tolik nevěnují. Dále zástupci škol poukazovali na **problémy s dostupností techniky** k zajištění dálkového vzdělávání v rodinách. Část respondentů také viděla riziko v neznámosti situace, která nastala a která byla nová pro všechny zúčastněné.

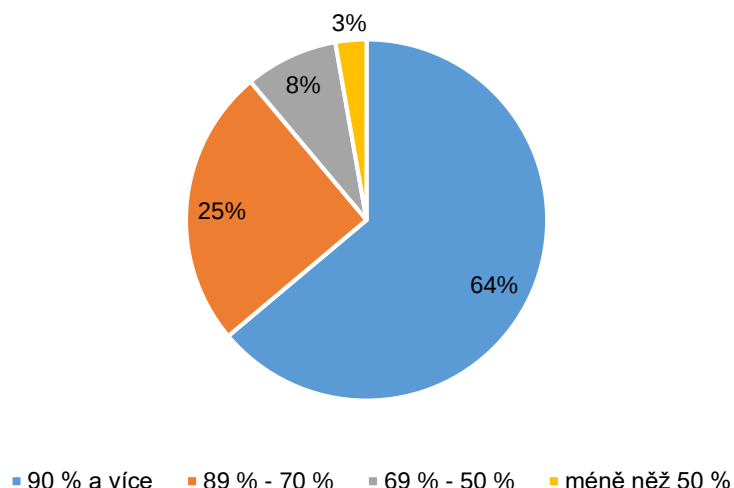
Jde o novou situaci pro všechny, zvládnutí na konkrétních školách, a nová situace i pro rodiny, které se s tím musely vypořádat. Riziko hlavně u dětí ze znevýhodněného prostředí, byly odsunuty na druhou kolej, protože rodiče řešily existenční potřeby. Největší problém bylo, aby rodiny dokázaly participovat se školou (zástupce ZŠ z Ústeckého kraje).

Rozevírají se pomyslné nůžky mezi žáky, kteří mají dobré výchozí podmínky nejen pro vzdělávání na dálku (podpora rodičů, technické vybavení...) a těmi, kteří tyto podmínky dobré nemají (zástupce ZŠ z Libereckého kraje).

Škola nebyla na tuto změnu připravená. Jsme školou, která má přes 25 % žáků, které mají specifické vzdělávací potřeby, cca 15–20 % žáků žije ve složitých podmínkách (nefunkční rodiny, sociálně slabý status apod.) Nebyl předem připravený model na vzdálenou výuku. Bylo třeba se s rodinami spojit, což si vyžádalo určitý čas, kdy se žáci se vši pravděpodobností nevzdělávali. Druhý faktor ohrožení vnímáme v samotných rodinách, kde se řeší řada problémů, včetně zajištění základních životních potřeb. Zde i obava z psychického zdraví dětí (zástupce ZŠ z Libereckého kraje).

Pravidelný kontakt s žáky

Q2. Jak se Vám daří být v nastalé situaci s Vašimi žáky v pravidelném distančním kontaktu? Zkuste prosím odhadnout podíl dětí na 1. stupni, se kterými jste v kontaktu (jakémkoliv) alespoň 1x týdně. (N=72)

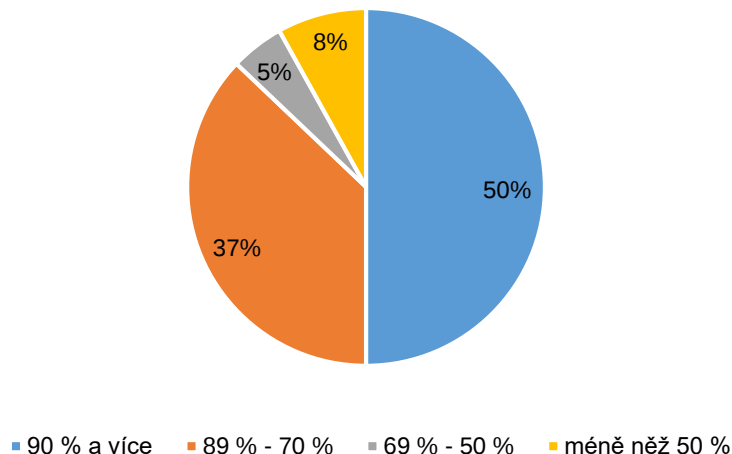

Graf 2: Jak se Vám daří být v nastalé situaci s Vašimi žáky v pravidelném distančním kontaktu? - 1. stupeň

72 škol odpovídalo na otázku ohledně toho, s jak velkým podílem žáků 1. stupně se jim daří být v kontaktu v průběhu vzdělávání na dálku. **46 škol (64 %) uvádělo, že se jim daří být v pravidelném kontaktu (alespoň jednou týdně) s alespoň 90 % žáků 1. stupně.** Pouze 2 školy byly v pravidelném kontaktu s méně než 50 % žáků². **Průměrný podíl žáků 1. stupně, se kterými byly školy v kontaktu, činil za všechny odpovídající školy 85 %.**

² Dvě z těchto škol byly v kontaktu s alespoň 50 % svých žáků a další dvě školy byly v kontaktu s 21 a 7 % žáků.

Q3. Jak se Vám daří být v nastalé situaci s Vašimi žáky v pravidelném distančním kontaktu? Zkuste prosím odhadnout podíl dětí na 2. stupni, se kterými jste v distančním kontaktu (jakémkoliv) alespoň 1x týdně. (N=62)

Graf 3: Jak se Vám daří být v nastalé situaci s Vašimi žáky v pravidelném distančním kontaktu? - 2. stupeň

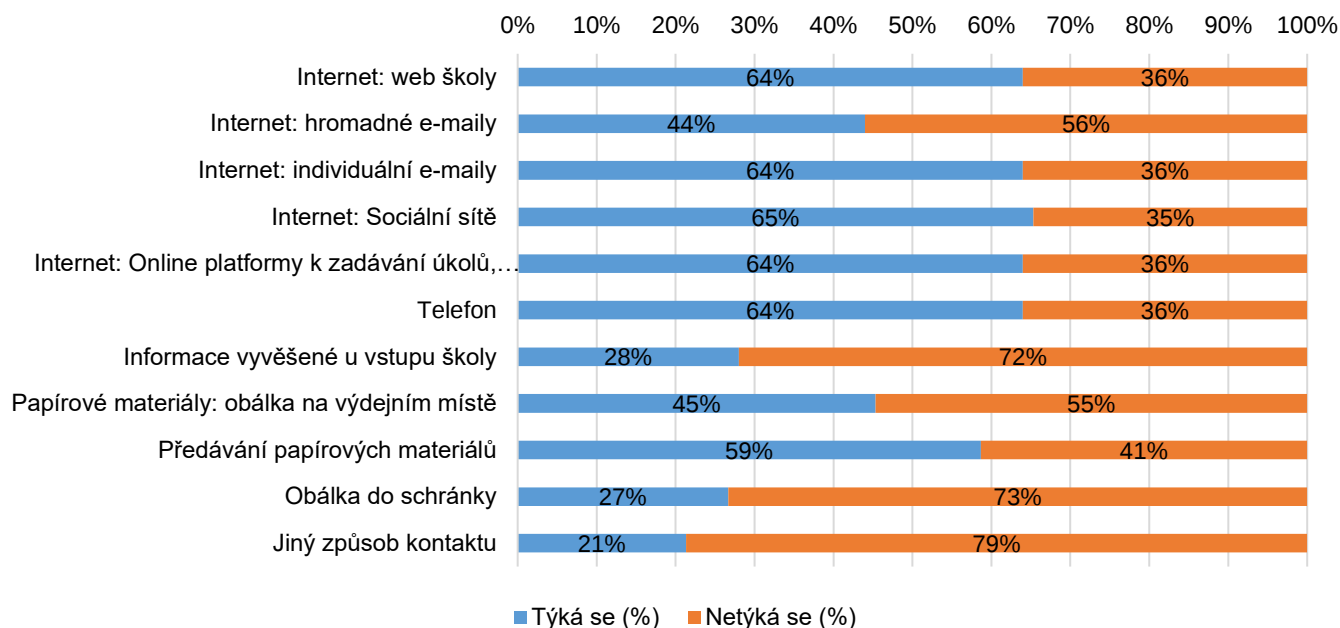
62 škol odpovídalo na otázku ohledně toho, s jak velkým podílem žáků 2. stupně se jim daří být v kontaktu v průběhu vzdělávání na dálku. **31 škol (50 %) uvádělo, že se jim daří být v pravidelném kontaktu s alespoň 90 % žáků 2. stupně.** 5 škol (8 %) bylo v pravidelném kontaktu s méně než 50 % žáků. **Průměrný podíl žáků 2. stupně, se kterými byly školy v kontaktu, činil za všechny odpovídající školy 81 %, oproti 85 % na 1. stupni.**

Někteří zástupci škol ke svým odpovědím připojili i krátké komentáře, v nichž poukazovali např. na rozdíl mezi kontaktem s žákem a mezi tím, zda žák skutečně pracuje a odevzdává úkoly.

Pokud je myšleno, zda se s žáky spojíme jakoukoliv formou (přes Bakaláře, emailem, telefonicky) - jedná se o 100 %. Druhá otázka je, jak jsou schopni a ochotni tito žáci plnit a odevzdávat zadané úkoly. Zde je návratnost u problémových žáků malá, přes několikeré upozornění odezva žádná. Pak nastupuje spolupráce s neziskovými organizacemi, které oslovujeme, mají na tyto rodiny kontakty a pomáhají nám (zástupce ZŠ ze Zlínského kraje).

Převažující způsob distančního kontaktu s žáky

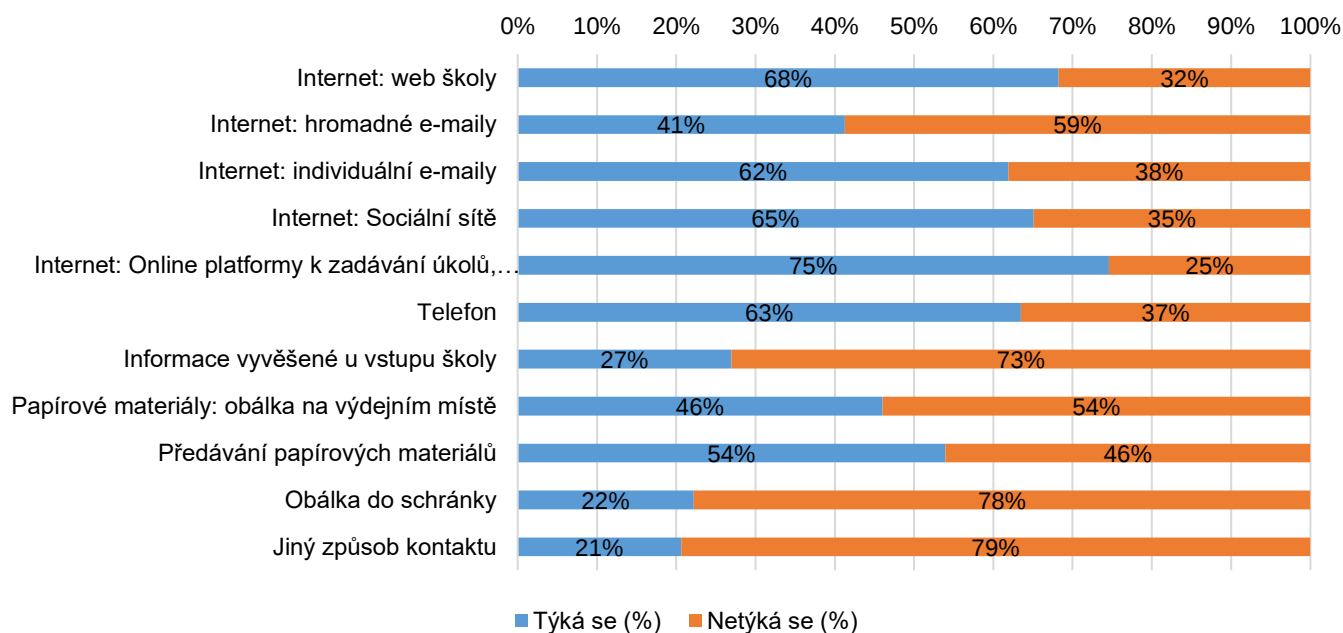
Q4. Jaký je ve Vaší škole převažující způsob distančního kontaktu mezi učiteli a žáky? - 1. stupeň (N=75)

Graf 4: Jaký je ve Vaší škole převažující způsob distančního kontaktu mezi učiteli a žáky? - 1. stupeň

Mezi převažující způsoby distančního kontaktu mezi učiteli a žáky **1. stupně** nejčastěji patřily (více než 60 % dotazovaných škol) **sociální sítě, webové stránky škol, individuální e-mail, online platformy k zadávání úkolů, videokonference a telefonický kontakt.**

Q4. Jaký je ve Vaší škole převažující způsob distančního kontaktu mezi učiteli a žáky? - 2. stupeň (N=63)

Graf 5: Jaký je ve Vaší škole převažující způsob distančního kontaktu mezi učiteli a žáky? - 2. stupeň

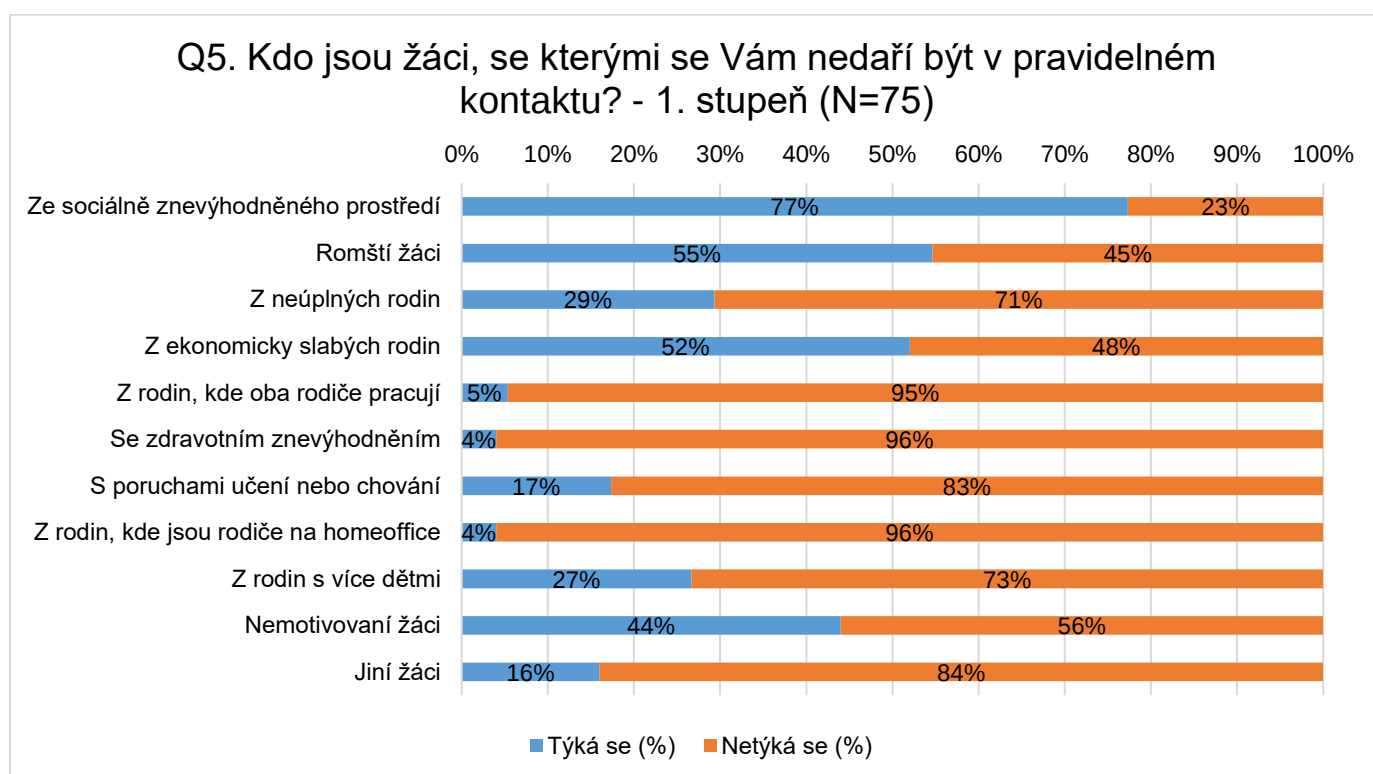
Mezi převažující způsoby distančního kontaktu mezi učiteli a žáky **2. stupně** nejčastěji patřily **online platformy k zadávání úkolů, videokonference**, které převažovaly u 75 % dotazovaných škol.

Více než 60 % škol dále za převažující způsoby kontaktu označilo i webové stránky škol, sociální sítě, telefonický kontakt a individuální e-maily.

Zhruba pětina respondentů u otázky Q4 na 1. i 2. stupeň zvolila jako odpověď jiný než nabízený způsob kontaktu. Mezi těmito odpověďmi byly zmiňovány osobní konzultace s rodiči ve škole a donáška materiálů přímo do domácností (v některých případech s využitím asistentů pedagoga, neziskových organizací nebo asistentů prevence kriminality).

V rámci srovnání mezi 1. a 2. stupněm³ byly ke kontaktu mezi učiteli a žáky 2. stupně výrazně častěji používány online platformy k zadávání úkolů a videokonference než na 1. stupni (75 % oproti 64 %) zřejmě v důsledku vyšší samostatnosti a vyšší technické zdatnosti žáků 2. stupně.

Žáci, se kterými se školám nedaří být v pravidelném kontaktu

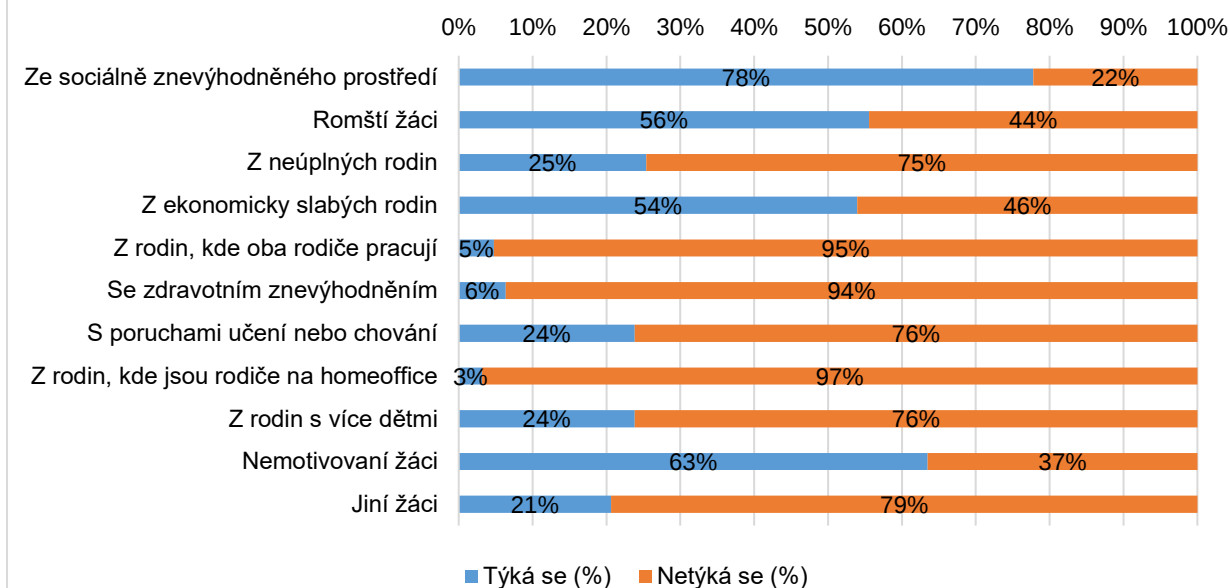

Graf 6: Kdo jsou žáci, se kterými se Vám nedaří být v pravidelném kontaktu? - 1. stupeň

Za žáky **1. stupně**, se kterými se školám nedařilo být v pravidelném kontaktu, označovali zástupci škol nejčastěji **žáky ze sociálně znevýhodněného prostředí, romské žáky, žáky z ekonomicky slabých rodin, romské žáky a nemotivované žáky.**

³ Do srovnání v této a následujících otázkách mezi 1. a 2. stupněm jsou zahrnuty i školy, které vyučují pouze 1. stupeň (12 škol). Je proto možné, že srovnání mezi 1. a 2. stupněm pouze na školách, které vyučují oba stupně (63 škol), se může mírně lišit.

Q5. Kdo jsou žáci, se kterými se Vám nedaří být v pravidelném kontaktu? - 2. stupeň (N=63)

Graf 7: Kdo jsou žáci, se kterými se Vám nedaří být v pravidelném kontaktu? - 2. stupeň

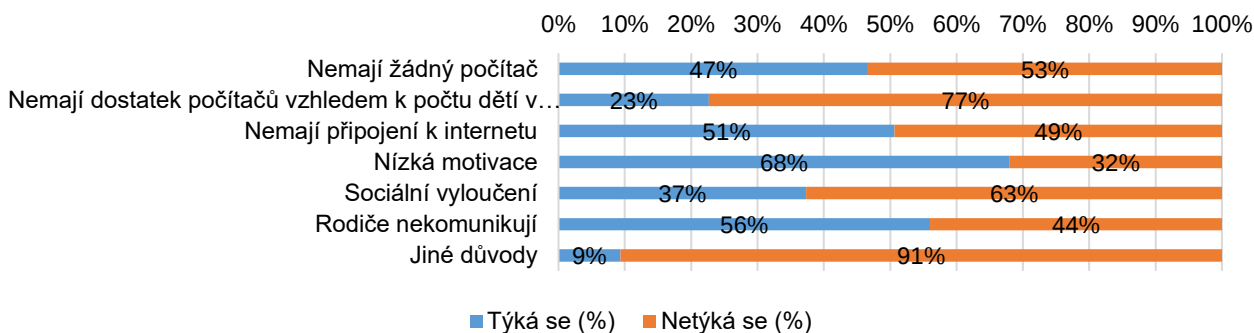
Za žáky **2. stupně**, se kterými se školám nedařilo být v pravidelném kontaktu, označovali zástupci škol nejčastěji **žáky ze sociálně znevýhodněného prostředí, nemotivované žáky, romské žáky a žáky z ekonomicky slabých rodin.**

Zhruba 20 % procent respondentů zvolilo jako jednu z odpovědí i jiné skupiny žáků. Zde byli nejčastěji zmiňováni žáci s odlišným mateřským jazykem. Několik respondentů zde uvedlo i dojíždějící žáky.

Problémy s kontaktem byly velmi **podobné mezi 1. a 2. stupněm s tím rozdílem, že na druhém stupni se výrazně častěji jednalo o nemotivované žáky** (63 % oproti 44 % na 1. stupni). To je zřejmě dáno věkem a vyšší autonomií těchto žáků, případně se mohlo jednat o žáky 9. ročníků, kteří již byli přijati na střední školu. Mírný nárůst se na 2. stupni týkal i žáků s poruchami učení nebo chování (24 % oproti 17 % na 1. stupni).

Důvody nepravidelného kontaktu s žáky

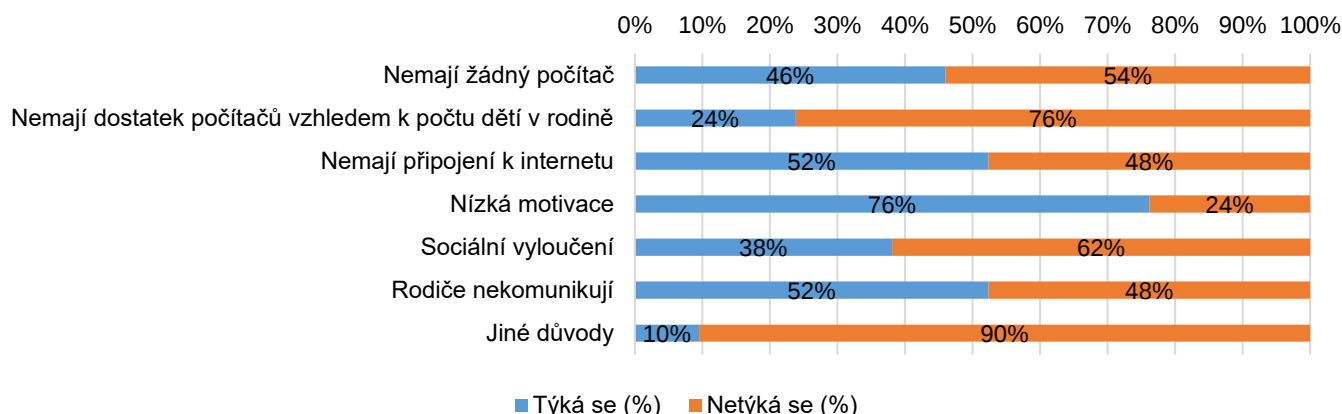
Q6. Proč se podle Vás nedaří být s těmito žáky v pravidelném distančním kontaktu? - 1. stupeň (N=75)

Graf 8: Proč se podle Vás nedaří být s těmito žáky v pravidelném distančním kontaktu? - 1. stupeň

Mezi důvody, které měly vliv na nízkou úroveň kontaktu se skupinami žáků uvedenými v předchozí otázce (Q5), se nejčastěji (více než 50 %) na **1. stupni** objevovala **nízká motivace, nekomunikace ze strany rodičů a nedostupnost internetového připojení**.

Q6. Proč se podle Vás nedaří být s těmito žáky v pravidelném distančním kontaktu? - 2. stupeň (N=63)

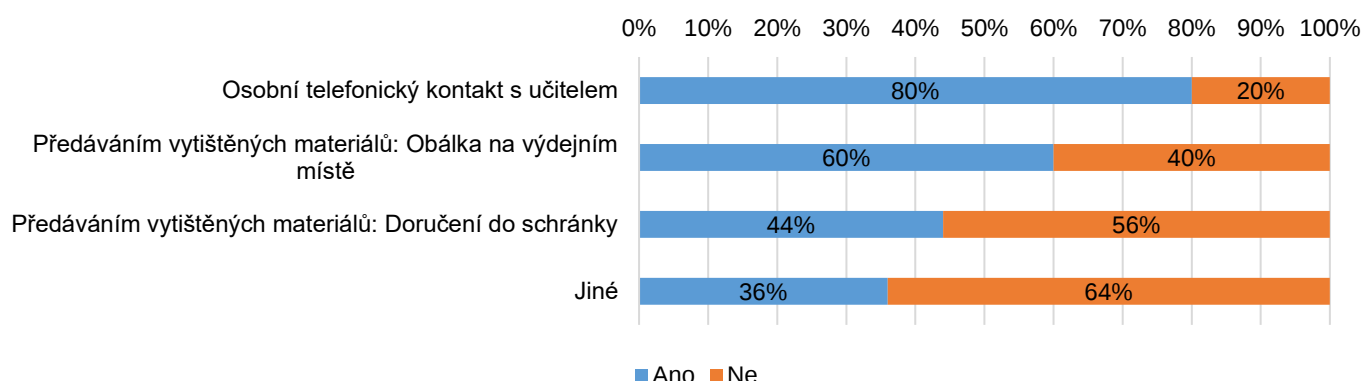
Graf 9: Proč se podle Vás nedaří být s těmito žáky v pravidelném distančním kontaktu? - 2. stupeň

Mezi důvody, které měly vliv na nízkou úroveň kontaktu se skupinami žáků uvedenými v předchozí otázce (Q5), se nejčastěji (více než 50 %) na **2. stupni** objevovala **nízká motivace, nedostupnost internetového připojení a nekomunikace ze strany rodičů**.

V tomto ohledu byla školami **situace na 1. a 2. stupni vnímána téměř identicky, s výjimkou nízké motivace, kterou na 2. stupni zvolilo 76 % respondentů oproti 68 % na 1. stupni**.

Udržování kontaktu s žáky, se kterými se školám nedaří být v pravidelném kontaktu

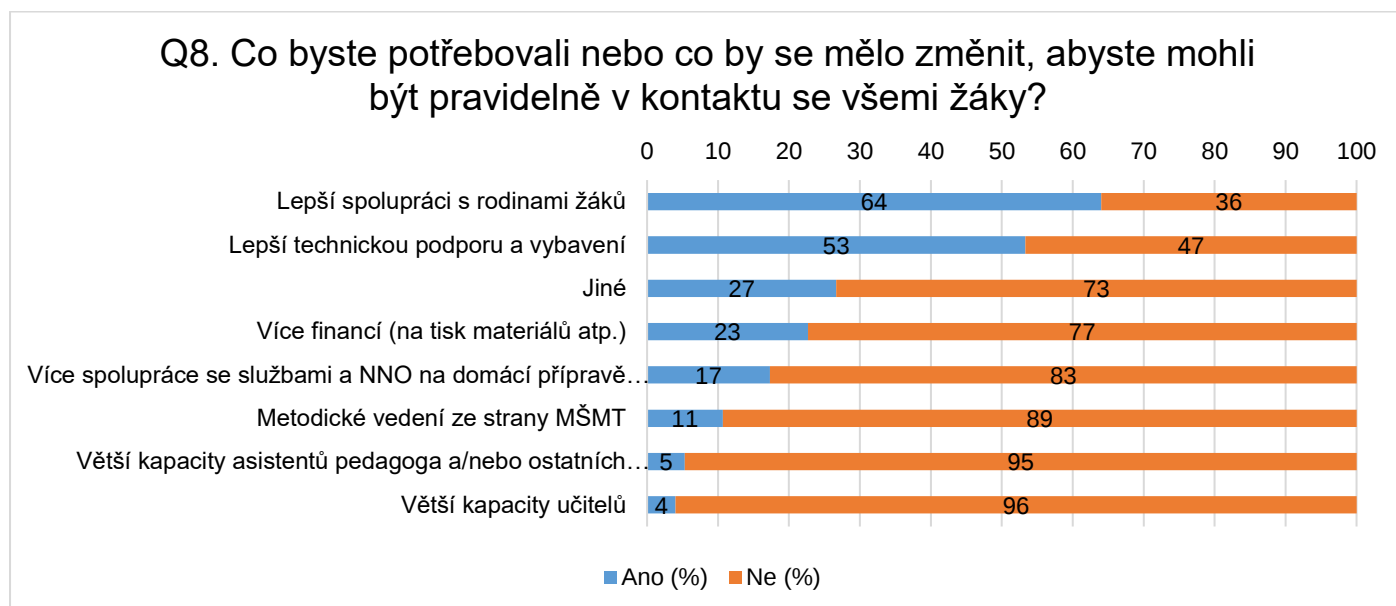
Q7. Jakým způsobem se snažíte udržet pravidelný kontakt i s těmito žáky (s žáky, kteří z nějakého důvodu nejsou se školou v kontaktu většinovým způsobem)?

Graf 10: Jakým způsobem se snažíte udržet kontakt i s těmito žáky?

Z hlediska způsobů, jakými se školy snaží udržet kontakt i s žáky, se kterými se jim nedaří být v pravidelném kontaktu, zmiňovali zástupci škol nejčastěji **osobní telefonický kontakt žáka s učitelem (80 %) a předávání materiálů skrze obálky umístěné na výdejních místech (60 %)**. 36 % respondentů zvolilo kategorii Jiné.

Zde bylo v komentářích nejčastěji uváděno využití asistentů pedagoga nebo terénních sociálních pracovníků k osobnímu kontaktu s žákem a rodinou a k roznášce výukových materiálů.

Graf 11: Co byste potřebovali, abyste mohli být pravidelně v kontaktu s těmito žáky?

Mezi tím, co by potřebovaly k tomu, aby mohly být v pravidelném kontaktu se všemi žáky, školy nejčastěji uváděly **potřebu lepší spolupráce s rodinami (64 %)** a **potřebu lepší technické podpory a vybavení (53 %)**. Naopak nejméně škol by k zajištění kontaktu potřebovalo větší kapacity učitelů (4 %) a ostatních zaměstnanců školy (5 %). 27 % respondentů kromě nabízených možností zvolilo možnost Jiné. Zde byla v komentářích nejčastěji zmiňována potřeba lepšího technického vybavení rodin žáků a změna nastavení sociálního systému podpory, který by školám pomohl některé rodiny přimět k vyšší účasti na vzdělávání.

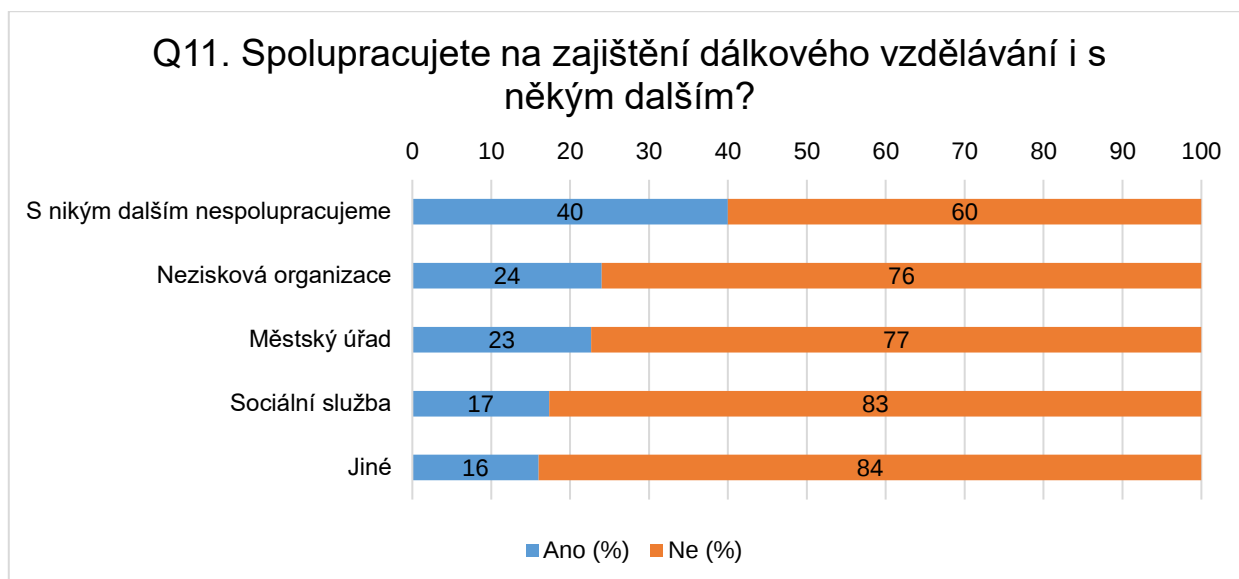
Při popisu toho, **co se školám nejvíce osvědčilo při snahách zapojit méně aktivní žáky** do vzdělávání na dálku,⁴ zástupci škol nejčastěji v otevřených odpovědích uváděli **kontakt s rodiči žáka (38 %)** a **osobní kontakt (16 %)**, ať už s žákem nebo jeho rodiči. Některé školy v tomto ohledu využívaly asistenty pedagoga (12 %) a pracovníky neziskových organizací (10 %). **10 % škol zmiňovalo nutnost pravidelného kontaktu**, jiní respondenti spíše kladli důraz na atraktivní a zajímavé zadání (4 %). Zástupce jedné školy zmínil možnost diferencovaného zadání pro žáky, kterým rodiče pomáhají se školní přípravou, a pro žáky, kterým rodiče s přípravou nepomáhají.

Naopak při popisu toho, **co se školám neosvědčilo** při snahách o zapojení méně aktivních žáků,⁵ byla v otevřených odpovědích nejčastěji zmiňována **komunikace skrze internet (např. skrze Bakaláře, sociální síť nebo skrze webové stránky školy) (24 %)** a **komunikace prostřednictvím e-mailů (13 %)**.

⁴ Q9. Co se vám osvědčilo při snahách zapojit méně aktivní žáky do vzdělávání na dálku?

⁵ Q10. Co se vám naopak neosvědčilo?

Spolupráce na zajištění dálkového vzdělávání

Graf 12: Spolupracujete na zajištění dálkového vzdělávání i s někým dalším?

V oblasti spolupráce škol s ostatními subjekty na organizaci dálkového vzdělávání uvedlo **40 % škol**, že **s nikým dalším nespolupracuje**. **24 % škol spolupracovalo s neziskovými organizacemi**, **23 % s městským úřadem** a **17 % se sociální službou**. Z **16 % respondentů**, kteří zvolili odpověď Jiné, většina uváděla konkrétní neziskovou organizaci, se kterou spolupracují, několik škol popisovalo i spolupráci s OSPOD. Pouze jedna škola zvolila možnost spolupráce s jinou školou.

Rozdíly mezi žáky, které vznikly během distanční výuky

Graf 13: Jak vnímáte rozdíly z hlediska jejich možného dopadu na vzdělávání v běžné výuce?

Podle většiny respondentů (75 %) vznikly během distanční výuky závažné rozdíly ve vztahu k nástupu do škol v září 2020 **mezi žáky**, kteří se jí aktivně účastnili a mezi žáky, kteří se jí neúčastnili vůbec nebo pouze sporadicky.

26 % respondentů tyto rozdíly považovalo za rozhodně závažné. Tito zástupci škol se v komentářích k odpovědi nejčastěji vyjadřovali tak, že **rozdíly vznikly na základě rozdílné podpory ze strany rodičů žáků.**

Záviselo to na tom, jak to pojaly děti a jak to pojali rodiče. I přesto že budete mít jako škola super přípravu a distribuci, tak záleží na přístupu příjemců a rodičů dětí (zástupce ZŠ z Ústeckého kraje).

Podle komentářů některých respondentů neúčast na dálkové výuce povede ke ztrátě návyků, k problémům v chování a ke zhoršení studijních výsledků.

Když nebude žák půl roku chodit do školy, ztratí motivaci k učení, až v září žáci nastoupí do školy, projeví se rozdíly v tom, že někteří pracovali, udržovali si povinnost něco dělat, splnit, ti, kteří nepracovali si jen těžko zvyknou a vznikne řada dalších problémů – chování, špatné známky (zástupce ZŠ z Moravskoslezského kraje).

Naopak **24 % respondentů rozdíly**, které vznikly během distanční výuky, **považovalo za spíše nepodstatné.** Tito zástupci škol je v komentářích k odpovědím považovali za nepodstatné nejčastěji proto, že **podle nich se dálkové výuky neúčastnili žáci, kteří už předtím neprospívali a kteří podle nich už dříve vykazovali nižší zájem o vzdělávání.**

Jedná se o žáky, kteří ke vzdělávání nebyli motivováni ani před uzavřením škol, měli problematickou docházku (neomluvená absence, skryté záškoláctví) i přípravu na výuku (odmítání práce, neplnění úkolů, z důvodu vysoké absence nemožnost klasifikovat žáky v některých či všech předmětech) (zástupce ZŠ z Ústeckého kraje).

Na druhou stranu 5 z 15 respondentů v komentářích k odpovědím mluvilo o tom, že rozdíly považují za spíše nepodstatné proto, že ve škole od září plánují se všemi žáky opakovat probrané učivo.

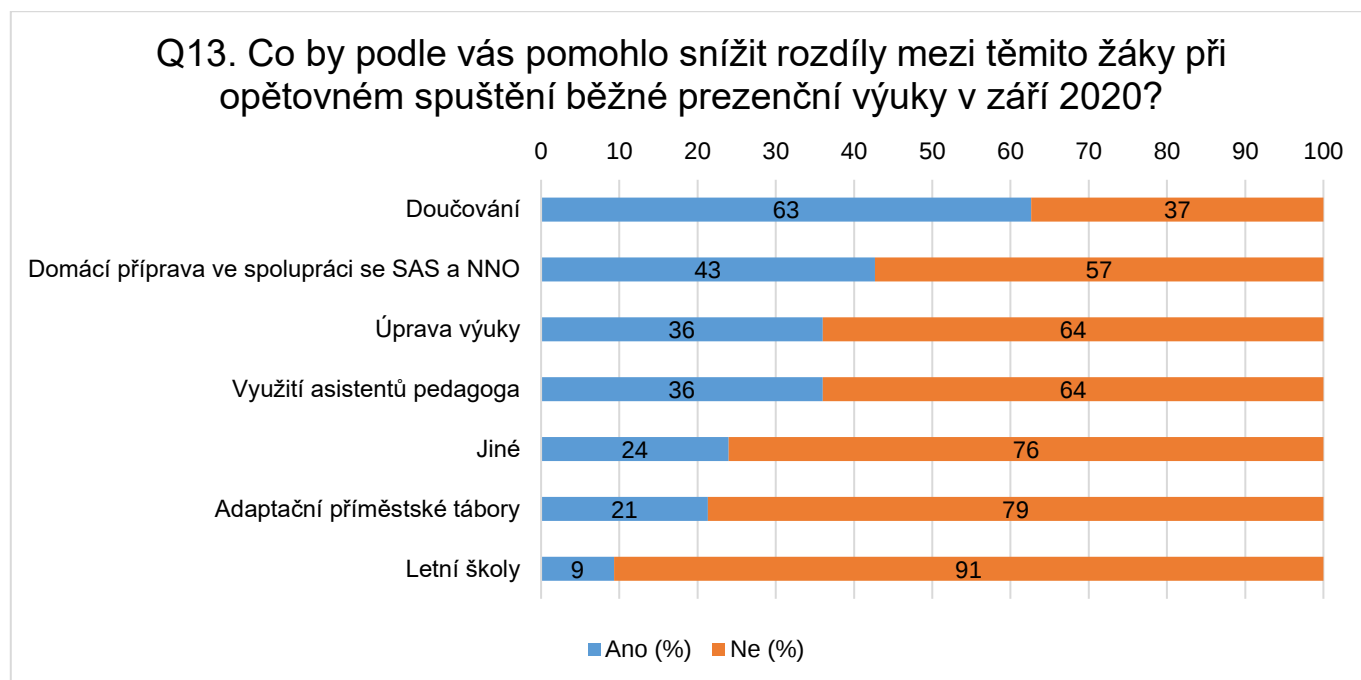
Od září budeme upravovat učební plány a budou zde zahrnuty i podstatné okruhy učiva z distančního vzdělávání z předchozího šk. roku tak, abychom vše základní a potřebné probrali se všemi žáky, tzn. distanční forma výuky vzhledem k cca polovičnímu počtu aktivních žáků byla zaměřena především na opakování problematických úseků učiva z předchozího období (zástupce ZŠ z Moravskoslezského kraje).

Někteří respondenti rozdíly mezi žáky vzniklé na základě neúčasti na dálkové výuce považovali v komentářích za spíše nepodstatné proto, že podle nich se v tomto období objevily důležitější problémy jako např. ztráta návyků a dodržování řádu.

Myslím, že daleko větší problém je problém sociální. To, že se žáci neučili nebo jen sporadicky, ještě neznamená, že „zhloupnou.“ Ale během této doby ztrácejí někdy složité nabyté zvyky – ráno vstávat, chodit do školy, plnit si svoje povinnosti apod., prostě dodržovat určitý životní řád. Navíc se v kolektivu učí různým sociálním dovednostem (zástupce ZŠ z Karlovarského kraje).

Snižování rozdílů mezi žáky a pomoc školám při návratu k běžné výuce

Graf 14: Co by podle Vás pomohlo snížit rozdíly mezi těmito žáky při opětovném spuštění prezenční výuky v září 2020?

Z hlediska **opatření, které by mohly pomoci ke snížení rozdílů mezi žáky** po opětovném spuštění běžné prezenční výuky v září 2020, uváděli zástupci škol zdaleka nejčastěji **doučování (63 %)**. Respondenti často zmiňovali i **domácí přípravu ve spolupráci se SAS a NNO (43 %)**, **úpravu výuky (36 %)** a **vyžití asistentů pedagoga (36 %)**. Podle komentářů některých respondentů u odpovědi Jiné by také pomohla systematická práce s rodinami skrze školního sociálního pracovníka a podpora pedagogů v dovednostech práce se třídou.

Systematická práce s rodinami. Zajistit, aby školy, které mají vyšší podíl žáků, kteří žijí v problematickém rodinném prostředí, aby měly sociálního pracovníka, který bude cíleně pracovat s rodinami těchto žáků. Bez této podpory je to boj s větrnými mlýny, protože OSPOD "hasí" až závažné problémy a nemá dostatečný prostor na prevenci (zástupce ZŠ z Libereckého kraje).

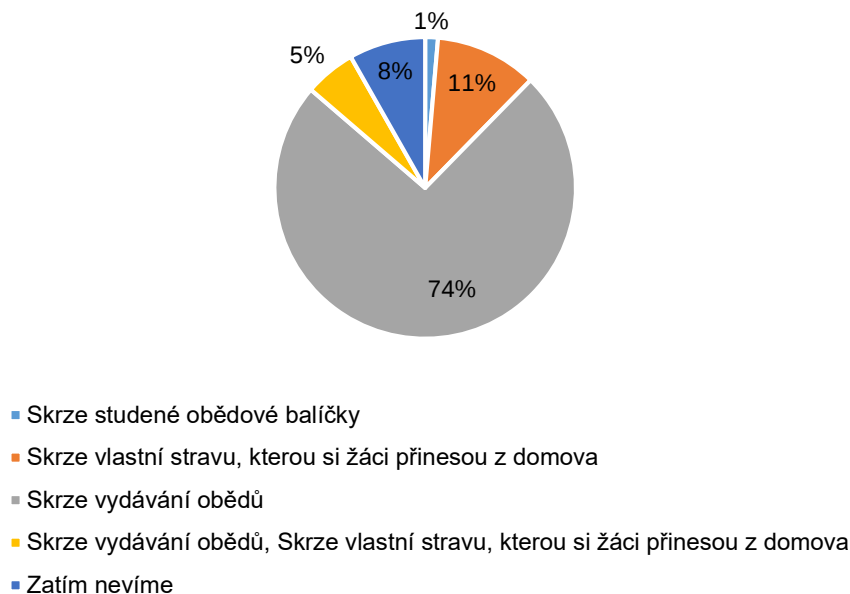
Podpora pedagogů v dovednostech práce se třídou, kde jsou výrazné rozdíly ve schopnosti, pracovat "malotřídním" způsobem (zástupce ZŠ z Libereckého kraje).

Jako **opatření, která by školám pomohla po návratu k běžné výuce obecně⁶**, zástupci škol v otevřených odpovědích zmiňovali nutnost **zajistit technické zázemí** a podporu pro rodiny žáků a školy (17 %). 11 % zástupců škol navrhovalo **redukci obsahu vzdělávacích programů** nebo **možnost formálního zakotvení dálkové výuky** (6 %). Několik respondentů mluvilo i o **potřebě náležitého ohodnocení pedagogických pracovníků** (6 %).

⁶ Odpověď na otázku Q14. „Napadá Vás ještě něco dalšího, co by vaší škole nejvíce pomohlo při návratu k běžné výuce od září 2020 (bez ohledu na dostupnost financí)?“ odpovídalo 41 respondentů.

Zajištění stravování po otevření škol

Q15. Plánuje se postupné otevírání škol pro dobrovolnou prezenční výuku a konzultace. Jak plánujete zajistit stravování žáků, kteří začnou do školy docházet?

Graf 15: Jak plánujete zajistit stravování žáků, kteří začnou do školy docházet?

Stravování po opětovném otevření škol v květnu 2020 plánovala zajistit nebo již zajistilo **79 % škol skrze vydávání obědů ve školní výdejně**. V 11 % dotazovaných škol si žáci nosili vlastní stravu z domova a v 8 % zástupci škol v době dotazování nevěděli.

Průběh zápisů do 1. ročníků

Průběh zápisů do 1. ročníků ZŠ a spolupráci škol s rodiči dětí v této oblasti⁷ všichni zástupci škol hodnotili jako bezproblémové, někteří pouze zmínili nutnost opakovaného kontaktu s rodiči v důsledku nedodaných dokumentů. Několik škol dále popisovalo nefunkčnost dálkového zápisu v tom ohledu, že někteří rodiče potřebovali jejich asistenci s přihláškou a ostatní dokumentací, případně že na jejich škole nebyl o dálkovou formu zápisu zájem.

Zvládání aktuální situace ve školách z hlediska kapacit

Kapacitní zvládání aktuální situace ve školách⁸ hodnotilo v otevřené otázce 93 % zástupců škol jako bezproblémové. Zbývajících 7 % respondentů zmiňovalo organizační problémy související především

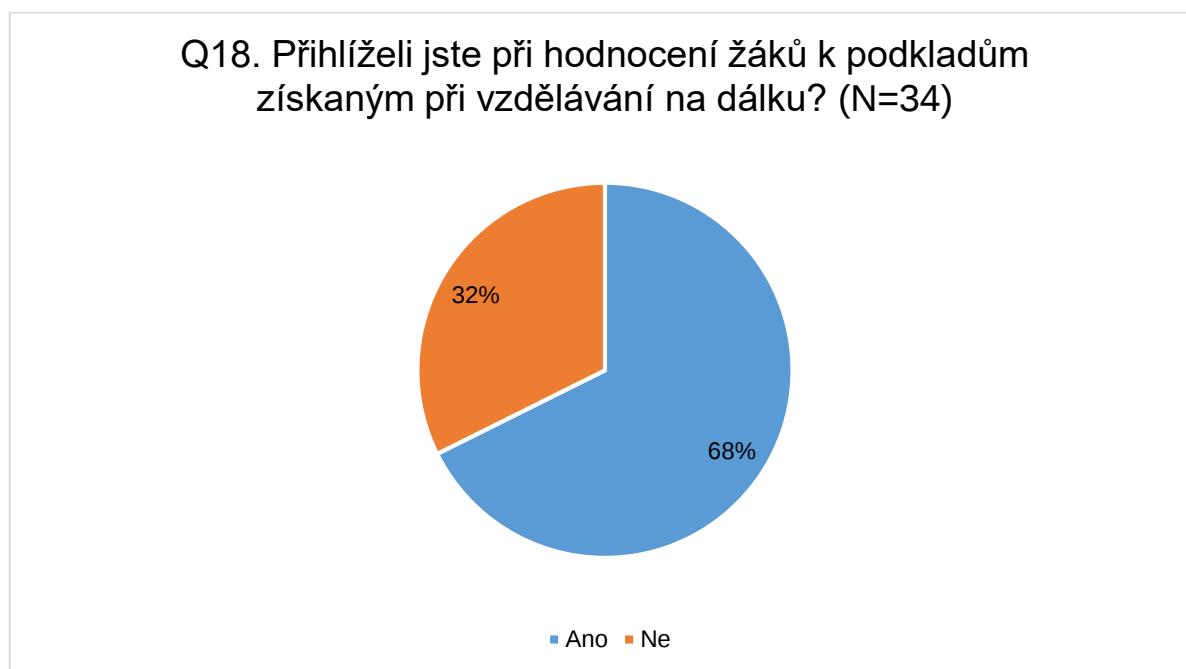
⁷ Q16. Jakým způsobem probíhala součinnost s rodiči dětí, které se musely v nouzovém stavu zapsat do 1. ročníků vaší ZŠ? Máme na mysli, zdali doložili všechny příslušné dokumenty, a celkovou komunikaci s nimi?

⁸ Q17. Jakým způsobem aktuální situaci ve Vaší škole kapacitně zvládáte? Jaké konkrétní problémy Vám tato situace přinesla?

s vyhověním hygienickým opatřením. Několik respondentů poukazovalo na to, že situaci sice zvládají bez problémů, ale za cenu vyššího vytížení pedagogických pracovníků školy, a to včetně asistentů pedagoga, jak je patrné níže z úryvku z jedné z otevřených odpovědí.

Nástup prvního stupně jsme zvládli bez větších problémů. Nicméně vzhledem k počtu skupin, kterých je více než tříd, museli jsme využít všechny asistenty, vychovatelky školní družiny a některé učitele z druhého stupně. Pokud bychom měli zajistit výuku stejným způsobem i pro druhý stupeň, nejsme schopni zvládnout ani prostorově ani lidmi (zástupce ZŠ ze Zlínského kraje).

Hodnocení žáků

Graf 16: Přihlíželi jste při hodnocení žáků k podkladům získaným při vzdělávání na dálku?

Na tuto otázku měli zástupci škol možnost odpovídat pouze v rozmezí od 3. do 23. června, odpovídalo jich proto pouze 34 (namísto 75 jako u většiny ostatních otázek). **Více než dvě třetiny (68 %) oslovených škol přihlížely při hodnocení žáků k podkladům získaným při vzdělávání na dálku;** 32 % škol nepřihlíželo⁹.

Ze škol, které **přihlížely při hodnocení k podkladům, jich nejvíce zjišťovalo úroveň podmínek žáka** pro vzdělávání na dálku¹⁰ **skrze telefonický (23 %) a osobní kontakt (18 %).** 18 % zástupců škol také **zmiňovalo dlouhodobou znalost** rodinného prostředí žáků. Jedna škola úroveň podmínek nezjišťovala.

Doplňující komentáře respondentů

26 respondentů využilo možnost vlastního komentáře k průběhu dálkového vzdělávání obecně. **Nejčastěji zástupci škol vyjadřovali nespokojenost s postupem MŠMT (36 %) z hlediska srozumitelnosti a včasnosti komunikace zaváděných opatření.** V této souvislosti dvě školy zmiňovaly vhodnost formálního zakotvení

⁹ Tato otázka byla respondenty podle jejich komentářů vnímána různě, někteří si ji vyložili tak, že otázka směřuje na hodnocení práce žáků v průběhu vzdělávání na dálku, ostatní na ni zase odpovídali z hlediska celkového hodnocení žáků na konci školního roku.

¹⁰ Otevřená otázka Q19. Pokud ano, jakým způsobem jste zjišťovali, že měl žák pro vzdělávání na dálku doma podmínky?

dálkové výuky v případě opakování situace. Podle části respondentů (12 %) **budou školy znát skutečný rozsah dopadů uzavření škol až v září**, tedy po tom, co školy otevřou a nastoupí do nich všichni žáci. 12 % respondentů se vyjadřovalo **pozitivně o pedagogickém sboru školy**, tito zástupci škol zejména zmiňovali vysoké nasazení a kvalitu práce učitelů. Respondenti jako jeden z pozitivních dopadů celé situace popisovali i lepší vztahy učitelů s rodinami.

Lepší, jasná a srozumitelná komunikace a metodická koordinace z MŠMT, informace jdou s příliš krátkou časovou prodlevou na realizaci (zástupce ZŠ z kraje Vysočina).

Vadí mi nekomunikace MŠMT a ostatních státních institucí s námi řediteli škol, nesmyslný manuál pro otevření škol (mimo školu to funguje úplně jinak, děti se shlukují, otevřou se restaurace a nákupní centra a my musíme udržovat dvoumetrové rozestupy), který se podle vyjádření ministra zas až tak dodržovat nemusí (zástupce ZŠ ze Zlínského kraje).

Přineslo to také, že učitelé jsou blíže k rodičům, třídní učitelé získali užší vazbu na rodiče, přehled o podpoře rodiny a rodinném zázemí, ukázalo se, že jsme dobrý tým (zástupce ZŠ z Ústeckého kraje).

Mateřské školy

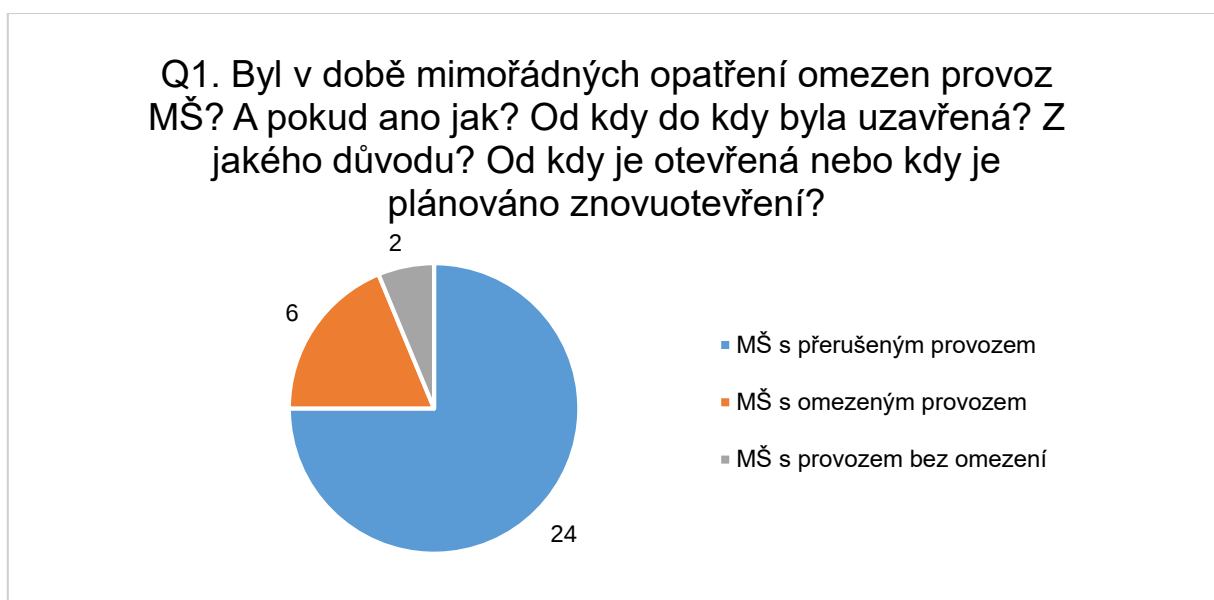
Další část výzkumné sondy cílila na popis spolupráce mateřských škol (dále MŠ) s rodinami a dětmi, které žijí ve složitých životních podmínkách, během krize související s nákazou Covid-19.

Dotazované MŠ podle krajů (N=32)

Kraj	Počet škol
Ústecký kraj	10
Moravskoslezský kraj	9
Liberecký kraj	7
Karlovarský kraj	5
Olomoucký kraj	1

Výběr respondentů z řad zástupců MŠ byl realizován tzv. záměrným výběrem, podle lokalit s vyšším výskytem sociálního vyloučení¹¹ v partnerských obcích ve spolupráci s ASZ. Takto **sebráno bylo celkem 32 dotazníků se zástupci MŠ z Karlovarského, Libereckého, Moravskoslezského, Olomouckého a Ústeckého kraje**. Dotazník byl tvořen celkem osmi otevřenými otázkami týkajícími se provozu MŠ během pandemie Covid-19, podílu dětí v předškolním věku, popisu komunikace MŠ s rodiči a negativních následků, které mohou z krize pro děti z MŠ vyplynout.

Omezení provozu MŠ během krize Covid-19

Graf 17: Byl v době mimořádných opatření omezen provoz MŠ?

Z celkem 32 dotazovaných MŠ jich bylo během koronavirové krize 24 zavřeno (75 %). Většina MŠ přerušila svůj provoz v době od pondělí 16. do čtvrtka 19. 3. 2020, jedna z oslovených MŠ na návrh svého

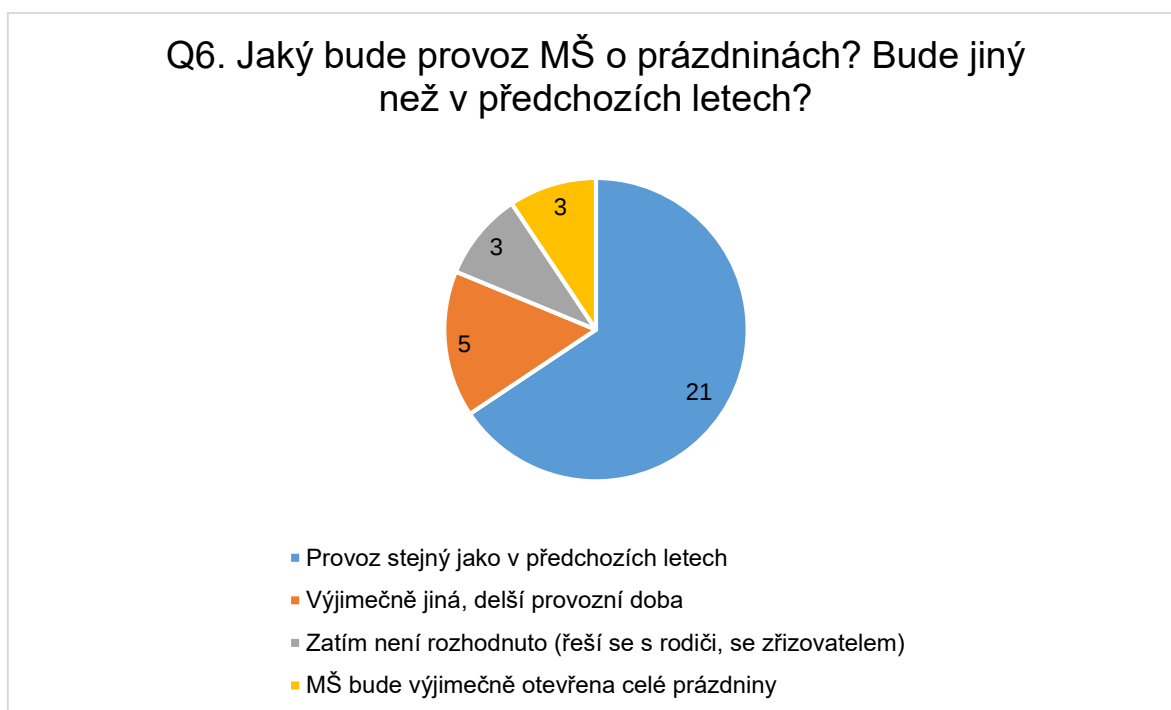
¹¹ Míst (lokalit), kde žijí občané, kteří mají ztížený přístup k institucím a službám (tedy k institucionální pomoci), jsou vyloučeni ze společenských sítí a nemají dostatek vertikálních kontaktů mimo sociálně vyloučenou lokalitu. Zdroj: ASZ (<https://www.socialni-zaclenovani.cz/o-nas/#co-je-socialni-vyloucení>).

zřizovatele ukončila provoz již v pátek 13. 3. Z 8 zbývajících MŠ byl u dvou provoz stejný jako za běžné situace, kdy jedna MŠ byla zvolena jako náhradní MŠ pro zaměstnance IZS¹². Dalších 6 škol bylo otevřeno v omezeném provozu (zkrácená provozní doba a omezení pouze pro děti pracujících rodičů).

14 z 24 (58 %) uzavřených MŠ kontaktovalo při zvažování zavedení opatření omezení provozu rodiče dětí, 5 jich bylo uzavřeno na pokyn zřizovatele, a 5 zástupců škol v dotazníku jako důvod uzavření uvedlo minimální počet docházejících dětí nebo důvod neuvedlo vůbec.

Znovuotevření MŠ probíhalo individuálně, postupně od pondělí 4. 5., kdy nejvíce MŠ plně obnovilo svoji činnost v pondělí 18. 5. a 25. 5. **Po ukončení nouzového stavu činil u dotazovaných MŠ podíl docházejících dětí průměrně 45 % a 40 % v případě pětiletých dětí.** Pracovníci MŠ kontaktovali rodiče dětí, které po ukončení nouzového stavu nenastoupily zpět do MŠ nejčastěji telefonicky, pomocí SMS a e-mailem. 8 dotazovaných MŠ v této oblasti zmínilo problém v komunikaci s rodiči, ve dvou případech byly tyto problémy spojeny s rodiči žijícími v sociálně vyloučených lokalitách.

Omezení provozu MŠ během letních prázdnin

Graf 18: Jaký bude provoz MŠ o prázdninách?

Z hlediska dopadu koronavirové krize na provozní dobu dotazovaných MŠ **po dobu letních prázdnin 2020 zůstane u 21 MŠ provoz stejný jako obvykle (66 %)**, 3 školy případná opatření zatím zvažují, 3 budou výjimečně otevřené po celé léto a 5 MŠ bude mít letos jinak prodlouženou provozní dobu.

¹² Integrovaný záchranný systém ČR.

Vliv uzavření MŠ na připravenost dětí na školní docházku

Na otázku, zda uzavření MŠ ovlivní připravenost dětí na školní docházku (Q5¹³) odpovídalo 19 z 31 (61 %) respondentů tak, že uzavření žádný vliv podle nich mít nebude. Většina zástupců MŠ zmiňovala, že otázku školní zralosti včetně doporučení k vyšetření v PPP měli vyřešenou již před uzavřením MŠ. Zároveň byl podle nich počet odkladu stejný jako v předchozích letech, školy v tomto směru neočekávaly žádnou odchylku. Dále dotázaní mluvili o tom, že rodiče se dětem dostatečně věnují doma a pracují s materiály, které mají k dispozici na webových stránkách školy, učitelé jim případně nabízeli telefonické konzultace.

Dle našeho názoru uzavření MŠ připravenost dětí neovlivnila. Odklady pro nástup do ZŠ byly řešeny již před uzavřením MŠ (zástupce MŠ z Moravskoslezského kraje).

39 % zástupců MŠ mluvilo o vlivu na připravenost, ale zároveň tvrdili, že očekávají běžný počet odkladů. Tito respondenti argumentovali spíše v obecné rovině fyzické absence dětí v MŠ, omezeními v oblasti sociálních dovedností nebo absencí prožitku rituálu přechodu na ZŠ. Tři z těchto respondentů dále mluvili o tom, že uzavření škol sice počet odkladů neovlivní, ale spíše proto, že to rodiče řešit nebudou, a že je podle nich možné, že se to projeví na začátku školního roku, kdy školy nemusejí tyto děti zvládat a kdy očekávají, že se tyto děti mohou vrátet zpět do MŠ.

Záleží na rodině, děti se SVP to ovlivní, budou jim chybět znalosti. Odrazit se to může, odklady neočekáváme, rodiče to řešit nebudou, uvidíme v září, v říjnu, kdy děti nemusí školy zvládat a je možné, že se budou do MŠ vracet (zástupce MŠ z Karlovarského kraje).

Negativní důsledky omezení spojených s krizí Covid-19

Mezi nejčastěji zmiňované problémy¹⁴ patřily **potíže s naplňováním nových hygienických opatření, včetně problémů se zajištěním dostatečného množství ochranných a hygienických pomůcek** (29 %), a **finanční problémy** (23 %) v důsledku uzavření školy a potřeby nakupovat ochranné a hygienické pomůcky. Mezi zásadní problémy dále patřil **nedostatek informací** (16 %), a to především ze strany MŠMT, kdy respondenti mluvili o nejistotě a zapomenutí na předškolní vzdělávání, přičemž někteří zmiňovali i potřebu sjednotit opatření a nová pravidla pro všechny vzdělávací instituce, protože např. povinná školní docházka se podle nich týká i mateřských škol.

Nedostatek informací, byli jsme na to sami, protože nás vláda neuzavřela, a pokud nějaké mini informace byly, tak byly zmatečné. MŠ byly vyloučeny ze systému vzdělávání ČR, vláda i MŠMT se otázkami předškolního vzdělávání nezabývala, pomohlo by sjednocení pravidel pro všechny vzdělávací instituce včetně MŠ (zástupce MŠ z Moravskoslezského kraje).

Dále zástupci škol zmiňovali **administrativní problémy** (10 %), kdy někteří respondenti mluvili o problémech s administrativou Šablon. Podobně respondenti poukazovali na **omezení v oblasti plánovaných akcí a projektů pro děti i rodiče** (10 %) a na omezení pobytu dětí venku mimo zahradu MŠ a celkově na omezený kontakt s rodiči.

23 % zástupců škol vnímalo omezení tak, že škole nepřinesla žádné větší problémy, kdy někteří respondenti sice mluvili o tom, že uzavření škol jim větší problémy nepřineslo, ale že naopak spíše očekávají problémy s otevřením v důsledku nutnosti zajištění pro školu nového režimu. V tomto ohledu mluvili o

¹³ Ovlivní uzavření MŠ připravenost dětí na školní docházku např. u dětí se SVP (v příp. sociálního vyloučení)? Řešíte s rodiči předškoláků, kteří do mateřské školy nenastoupili, otázku školní zralosti v souvislosti se zápisem na základní školu? Očekáváte vyšší počet odkladů pro nástup ZŠ nebo dodatečných odkladů v příštím roce?

¹⁴ Odpověď na otázku Q7. Jaké největší problémy vám současná omezení přinesla a co by vám naopak pomohlo se s touto situací vypořádat?

nejasných doporučení týkajících se znovuotevření, a že by v tomto ohledu, spíše než doporučení, uvítali jasná pravidla.

Doplňující komentáře respondentů

Z celkem 15 doplňujících komentářů k dotazníku obecně byly **mezi negativy spojenými s krizí Covid-19 zmíněny (opět) rozdílné rozhodovací kompetence a s tím spojené komunikační nedostatky (ZŠ a MŠ – MŠMT – zřizovatelé), absence sociálního kontaktu mezi dětmi a učiteli a změny v rozpočtech MŠ a zvýšené náklady na hygienická opatření.**

Na druhou stranu **v 10 zaznamenaných odpovědích zaznívaly pozitivní komentáře o stmelení pracovního kolektivu, prohloubení spolupráce mezi MŠ a rodiči nebo o celkově dobře zvládnutém krizovém období.** Někteří zástupci MŠ vnímali jako pozitivum také více času a příležitostí pro vlastní sebevzdělávání, uspořádání si pracovních pomůcek či projektů nebo tvorbu metodických dokumentů.

Je využívána citační norma APA: <https://pedagogika.phil.muni.cz/studium/citacni-norma-apa>

